

- 1) від наявності у виробника системи контролю виробництва, яка забезпечує відповідність будівельних виробів (продукції) вимогам цього Технічного регламенту;
- 2) від органу оцінки, який залучено для проведення перевірки, нагляду, оцінки та аналізу системи контролю за виробництвом;
- 3) від важливості ролі, яку відіграють такі будівельні вироби (продукція) у забезпеченні відповідності будівель і споруд основним вимогам до них;
- 4) від особливостей будівельного виробу (продукції);
- 5) від здатності будівельного виробу (продукції) до зміни характеристик під час експлуатації будівель і споруд;
- 6) від імовірності виникнення дефектів під час виготовлення будівельного виробу (продукції).

Будівельні вироби (продукція) — будь-який матеріал, виріб або комплект, що виробляють та вводять в обіг для застосування за призначенням протягом тривалого часу в будівлі або споруді, показники яких впливають на показники будівлі або споруди, пов'язані з основними вимогами до них.

Отже, виконані будівельні роботи можна охарактеризувати показниками якості, тобто вимогами до готового покриття.

«Показник якості — це кількісна характеристика однієї або кількох властивостей продукції, що складають її якість і розглядають відповідно до певних умов її виготовлення та експлуатації чи використання» [2].

Підбиваючи підсумки, зазначимо таке: ігнорування наведених методів контролю визначення якості проведення з'єднувальних швів може у подальшому негативно впливати на якість всієї конструкції і невиконання в повній мірі її функціональних призначень.

Перелік джерел посилання

1. ДБН А.3.1-5-2016. Організація будівельного виробництва. URL: <https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-294> (дата звернення: 12.09.2023).
2. ДСТУ Б В.2.6-79:2009. Конструкції будинків і споруд. Шви з'єднувальні місць примикань віконних блоків до конструкцій стін. URL: <http://online.budstandart.com/ua/catalog/document.html?iddoc=27264> (дата звернення: 12.09.2023).
3. Про затвердження Технічного регламенту будівельних виробів (продукції) : постановою Кабміну України від 20.12.2006 р. № 1764. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1764-2006-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.09.2023).

До питання про судову експертизу об'єктів права інтелектуальної власності

Григорій Прохоров-Лукін,

канд. юрид. наук, патентний повірений України, м. Київ, Україна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4175-9035>, e-mail: prokhorov_lukin@ukr.net

Розглянуто стан методологічного та методичного забезпечення судової експертизи об'єктів права інтелектуальної власності в Україні. Висловлено аргументацію щодо необхідності перегляду певних положень теорії та методики досліджень у цій сфері. На підставі проведеного автором аналізу зроблено висновок про необхідність запровадження новітніх науково-обґрунтованих підходів і засобів, щоб судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності отримала належне теоретичне (методологічне) та методичне обґрунтування.

Ключові слова: *судова експертиза; інтелектуальна власність; методологія судової експертизи; методики судової експертизи; судовий експерт.*

Regarding the Forensic Examination of Intellectual Property Rights Objects

Grygorii Prokhorov-Lukin

This paper addresses the current state of methodological and methodical maintenance for forensic examination of intellectual property rights objects in Ukraine. It presents arguments for the necessity of reevaluating certain aspects of theory and research methodologies in this field. Based on the author's analysis,

the conclusion is drawn that the implementation of contemporary, scientifically grounded approaches and tools is necessary to provide proper theoretical (methodological) and methodical justification for the forensic examination of intellectual property rights objects.

Keywords: *forensic examination, intellectual property, forensic examination methodology, forensic examination methodologies, forensic expert.*

Будь-який рід (вид) судової експертизи має право на існування лише за таких умов: визначення методологічних основ експертизи, зокрема, визначення предмету, об'єкта й методів експертизи; створення понятійного апарату та однозначного визначення змісту використовуваних понять і термінів; створення узгодженої із загальною теорією судової експертизи типології експертних завдань (ідентифікаційних, діагностичних та ін.); визначення видів спеціальних знань, що можуть бути застосовані для розв'язання завдань експертизи; здійснення судово-експертної класифікації об'єктів експертизи, їх властивостей та ознак; розроблення науково обґрунтованих методів та методик дослідження, зокрема щодо виявлення та оцінювання ознак об'єктів з урахуванням типології експертних завдань. Виходимо з того, що знання в галузі права в теорії судової експертизи до спеціальних знань не належать.

На нашу думку, незважаючи на декілька десятиріч практики проведення судових експертиз об'єктів права інтелектуальної власності (далі — СЕОПІВ), стали методологічні основи цього виду експертизи й досі не сформовані, цілісне вчення про її предмет, об'єкт і методи не створено, як не створено й типологію експертних завдань; вид(и) та поняття спеціальних знань, які мають застосовувати під час проведення СЕОПІВ, не визначені. Застосування класифікації об'єктів СЕОПІВ, запозиченої із нормативно-правових актів, що регулюють питання права інтелектуальної власності, за нашим переконанням, потребує обґрунтування та перегляду, оскільки певні категорії об'єктів виявилися такими, що взагалі не отримали свого дослідження в судово-експертній практиці. Вважаємо також, що не створено й системи класифікації властивостей об'єктів та ознак на рівні родової / групової належності.

Для обґрунтування наведеного вище вважаємо за доцільне проаналізувати певні напрями у розвитку СЕОПІВ. Так, з 2005 р. дотепер розроблено та атестовано 16 методик СЕОПІВ. Однак ці методики або не містять визначень предмету підвидів СЕОПІВ, або містять явно хибні визначення предмету досліджень. Наприклад, у «Методиці проведення судових експертиз літературних творів» (реєстр. код 13.1.01) зазначено: «...предметом судової експертизи літературних творів є фактичні дані та обставини, що мають значення для вирішення кримінальних або цивільних справ і встановлюються за допомогою спеціальних знань у сфері авторського права» [1]. Тобто автори методики не враховують того факту, що знання у сфері права не належать до спеціальних знань. Ще й надто, процесуальним законодавством встановлено таке правило: не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права (наприклад, ч. 1 ст. 242 Кримінального процесуального кодексу України [2]). Нажаль, за нашими спостереженнями, указаний недолік характерний для більшості атестованих методик у галузі СЕОПІВ. Водночас спостерігаються й позитивні тенденції у вказаному аспекті формування методичної бази СЕОПІВ. Так, у «Методиці дослідження ознак контрафактності лазерних компакт-дисків, аудіо- та відеокасет» (реєстр. код 13.2.02) [1] домінує криміналістичний підхід, що базується на положеннях судової експертології, проте й у даній методиці предмет цього підвиду СЕОПІВ залишився невизначеним.

Атестовані методики експертизи об'єктів промислової власності фактично запозичені з патентної експертизи та не спираються на методологічні основи судової експертології. Наприклад, у «Методиці проведення судової експертизи, пов'язаної з винаходами та корисними моделями» (реєстр. код 13.3.01) [1] відсутня прийнята в теорії судової експертизи типологія експертних завдань, термін «діагностика» взагалі не згадано, а поняття ідентифікації суттєво відрізняється від сутності такого поняття, розробленого у теорії криміналістичної ідентифікації. Вважаємо, що використання

(вибір) певного поняття, що має різні значення, принаймні, має бути обґрунтоване та роз'яснене у методиці.

Під час своєї професійної діяльності ми маємо можливість знайомитися зі змістом висновків судових експертів у сфері СЕОПІВ, які виконують з використанням зазначених вище атестованих методик. Аналіз висновків, нажаль, також демонструє певні недоліки у розробленні методології даної експертизи. Так, предмет дослідження у сучасних висновках за результатами судової експертизи торговельних марок (далі — СЕТМ) сформульовано як «фактичні дані, що належать до властивостей матеріальних та нематеріальних (інформаційних) об'єктів, а також до охороноздатності конкретних об'єктів дослідження», що відрізняється навіть від визначення предмету в методиці (реєстр. код 13.6.01). У наведеному випадку начебто визначено предмет конкретної експертизи. Між тим, у теорії судової експертизи розрізняють предмет роду, виду, підвиду судової експертизи та предмет конкретної експертизи, який тісно пов'язаний із експертним завданням, визначеним у питанні, поставленому на розв'язання судовому експертові у межах його спеціальних знань. Включаючи до предмету дослідження властивості матеріальних об'єктів, експерти у висновках СЕТМ не наводять жодного матеріального об'єкта (не плутати з матеріальними носіями інформації), властивості якого вони досліджували. Включення до вказаного визначення предмету дослідження охороноздатності конкретних об'єктів, очевидно, потребує додаткових пояснень, оскільки під охороноздатністю торговельної марки «розуміють юридичну властивість позначення, що визначається сукупністю ознак, необхідних для його реєстрації в якості торговельної марки» [3]. Не дарма у питаннях, що стосуються СЕТМ, викладених у Науково-методичних рекомендаціях з питань підготовки та призначення судових експертів та експертних досліджень [4], поняття «охороноздатність» відсутнє.

Окрім того, часто у висновках експертів обґрунтування використаних експертами підходів для розв'язання поставлених питань має вигляд здебільшого дослівних цитат із нормативно-правових актів (переважно Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та Правил складання та подання заявки на знак для товарів і послуг) й заснованих на нормах цих НПА положень літературних джерел.

Отже, визначення предмету дослідження, яке наведено в сучасних висновках СЕТМ, не відповідає усталеним уявленням теорії судової експертизи щодо змісту предмету судової експертизи.

Для кожного роду та виду судової експертизи характерна система методів та засобів досліджень, що узгоджуються із властивостями досліджуваних об'єктів. До цієї системи входять як загальнонаукові (емпіричні, логічні), так і окремі та спеціальні методи. Під час аналізу експертної практики звертає на себе увагу той факт, що у висновках експертів під час проведення СЕТМ без посилань на використані джерела опис методів дослідження обмежено такими: описування, аналіз, порівняння, індукція, дедукція, абстрагування, синтез, узагальнення. Однак указані методи належать до загальнонаукових, тобто у висновках, із якими ми мали змогу ознайомитися, відсутній перелік окремих та спеціальних методів (функції яких виконують методики експертних досліджень) СЕТМ. Водночас Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень [4] встановлено таку норму: *«У вступній частині висновку експерта зазначаються: <...> нормативні акти, методики, рекомендована науково-технічна та довідкова література з Переліку рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 30 липня 2010 року № 1722/5, інші інформаційні джерела, які використовувались експертом при вирішенні поставлених питань, за правилами бібліографічного опису, із зазначенням реєстраційних кодів методик проведення судових експертиз з Реєстру методик проведення судових експертиз, який ведеться відповідно до Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 02 жовтня 2008 року № 1666/5, зареєстрованого*

в Міністерстві юстиції України 02 жовтня 2008 року за № 924/15615... Дослідницька частина повинна включати: відомості про <...> застосовані методи (методики) дослідження, умови їх застосовування». За таких підстав неможливо визнати, що аналізовані нами висновки СЕТМ базуються на науково-обґрунтованій методичній базі.

Отже, викладені вище проблемні питання методології СЕОПІВ свідчать про суттєві прогалини у методичному забезпеченні даного роду судової експертизи, що негативно позначається на практиці її проведення. На нашу думку ці недоліки можна узагальнити в такий спосіб:

- окремі методичні положення СЕОПІВ не базуються на спеціальних знаннях в усталеному в судовій експертизі значенні цього поняття. Під час проведення експертиз використовують знання в галузі права, які не належать до спеціальних;
- на сьогодні залишається неформованим цілісне вчення про предмет, об'єкт і методи експертизи;
- потребує опрацювання понятійний апарат використовуваних понять і термінів у сфері СЕОПІВ;
- СЕОПІВ як рід (вид) не має узгодженої із загальною теорією судової експертизи типології експертних завдань (відсутній чіткий їх розподіл на ідентифікаційні, діагностичні, ситуаційні тощо);
- не розроблено цілісних судово-експертних класифікацій властивостей та ознак об'єктів СЕОПІВ на рівні родової / групової належності;
- аналіз експертної практики свідчить про використання судовими експертами під час виконання експертних досліджень переважно загальнонаукових методів, у той же час, окремі та спеціальні методи (наявність яких є обов'язковою складовою кожного виду судової експертизи) не відображені у висновках;
- у галузі методичного забезпечення СЕОПІВ спостерігається невизначеність правил оцінки ознак досліджуваних об'єктів, зокрема правил виявлення та оцінювання ознак, що утворюють індивідуально-характерні комплекси, і комплекси діагностичних ознак;
- методичне забезпечення СЕОПІВ не містить чітких критеріїв відмежування спеціальних знань від правових, застосування яких неминуче призводить до виходу дослідників за межі компетенції судового експерта.

Отже, на нашу думку, очевидною є необхідність запровадження новітніх науково-обґрунтованих методологічних основ, підходів і засобів, щоб такий рід (вид) судової експертизи, як судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності, отримала належне теоретичне (методологічне) та методичне обґрунтування.

Перелік джерел посилання

1. Реєстр методик проведення судових експертиз. URL: <https://rmpse.minjust.gov.ua/search> (дата звернення: 05.09.2023).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 05.09.2023).
3. Коросташова І. М. Щодо питань набуття прав інтелектуальної власності на торговельну марку. *Проблеми інтеграції та диференціації в екологічному праві* : мат-ли всеукр. наук.-практ. кругл. столу (Дніпропетровськ, 25.09.2014). Дніпропетровськ, 2014. С. 158—172.
4. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказом Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5. (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 05.09.2023).